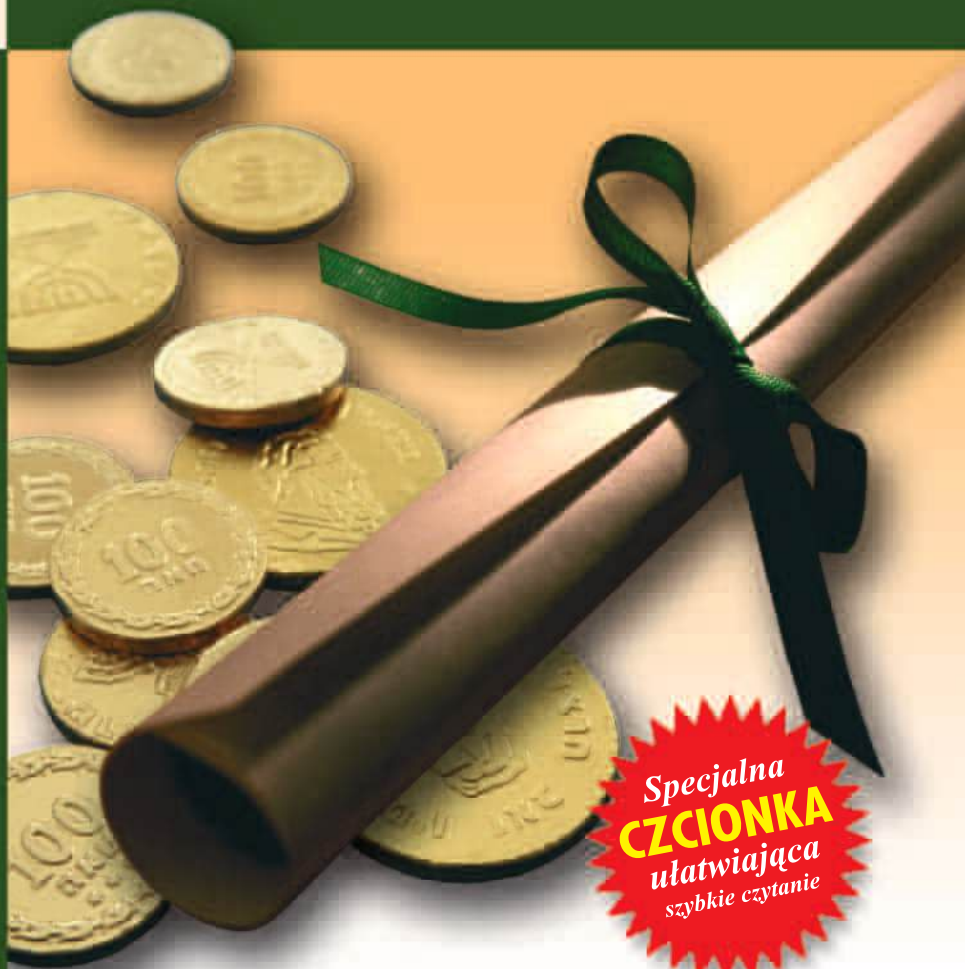

opracowanie
polecane przez
nauczycieli
i egzaminatorów

Juliusz Słowacki

FANTAZY

Specjalna
CZCIONKA
ułatwiająca
szybkie czytanie

Tytuł:
Fantazy

Autor:
Juliusz Słowacki

Autor opracowania:
Wojciech Rzehak

Korekta:
Maria Zagnińska

Projekt okładki:
BROS

ISBN 978-83-7517-241-6

Wydanie II zaktualizowane

Copyright by Wydawnictwo GREG®
2017

Wydawnictwo GREG®
31-979 Kraków, ul. Klasztorna 2B
tel. (12) 643 55 14, fax (12) 643 47 33

Księgarnia internetowa: www.greg.pl
tel. (12) 644 98 90, w godz. 8.00–17.00

Znak firmowy GREG®
zastrzeżony w Urzędzie Patentowym RP.

Wszystkie prawa zastrzeżone.
Żadna część niniejszej publikacji nie może być reprodukowana
lub przedrukowana bez pisemnej zgody Wydawnictwa GREG®.

Skład i łamanie:
BROS

Wstęp

Trzymasz właśnie w ręku jedną z lektur, którą będziesz omawiać na lekcjach języka polskiego. Oprócz **pełnej treści lektury** bez żadnych skrótów znajdziesz tutaj **najlepsze na rynku** dokładne, wyczerpujące opracowanie. Zostało ono przygotowane we współpracy z doświadczonymi polonistami, uwzględniając wszystkie zagadnienia, które mogą Ci się przydać – w oparciu o tematy lekcji, wypracowania, pytania z podręczników i testów, a także wymagania z podstawy programowej. Znajdziesz więc tutaj:

- biografię pisarza zawierającą wszystkie potrzebne fakty,
- precyzyjnie określony i opisany gatunek literacki utworu,
- szczegółowy plan wydarzeń,
- dokładne informacje o czasie i miejscu akcji wraz z wykazem bohaterów,
- staranne i dokładne streszczenie,
- wnikliwie omówioną problematykę,
- wyczerpującą charakterystykę najważniejszych postaci.

Treść utworu została opatrzona **komentarzami na marginesach**, które wskazują najważniejsze informacje – o miejscach, postaciach, czasie akcji, ważne fakty, wydarzenia, cytaty. Możesz je potem łatwo odnaleźć w indeksie komentarzy.

Absolutną nowością jest pojawiający się na marginesach opracowania **znaczek „pewniak na teście”**. Wskazuje on treści, które zazwyczaj pojawiają się w pytaniach z danej lektury we wszelkich testach sprawdzających wiedzę, a także w podręcznikach i na klasówkach. Warto zwrócić na nie szczególną uwagę – jest duże prawdopodobieństwo, że i **Ty spotkasz się na teście czy klasówce z pytaniami o te zagadnienia!**

Mamy nadzieję, że praca z przygotowaną przez nas lekturą będzie dla Ciebie łatwa i przyjemna.

Wydawnictwo GREG

OSOBY:

HRABIA RESPEKT – były marszałek powiatowy

HRABINA RESPEKTOWA – jego żona

DIANNA |
STELLA | ich córki

HRABIA FANTAZY DAFNICKI

RZECZNICKI – marszałek powiatowy, jego towarzysz

HRABINA IDALIA

WOŁDEMAR HAWRYŁOWICZ – major rosyjski

JAN – były powstaniec, zesłany na Sybir i na Kaukaz

KSIĄDZ LOGA

KAJETAN – kamerdyner Respektów

HELENKA – pokojowa Idalii

LOKAJ Idalii

KAŁMUK – sługa Majora

*Rzecz dzieje się około r. 1841 – w trzech pierwszych aktach w domu HR. RESPEKTÓW,
w obu ostatnich w majątności HR. IDALII.*

AKT PIERWSZY

SCENA I

Salon HR. RESPEKTÓW.

FANTAZY i RZECZNICKI. Później HR. RESPEKT

FANTAZY

Widziałeś Wasan, jakie w przedpokoju
 Hamadryjady, Laokonty, Psyllę¹
 W ojca Adama przenajświętszym stroju
 Stoją... z lokajstwem... w zgodzie... A nie tyle
 Lokajów... ile posągów... a wszyscy
 Postaci większej, niżli chce natura.
 Bo ci lokaje są sufitów bliscy
 Głowami... a ich olbrzymia struktura
 Herkulesowe przypomina członki...²
 Sądzę więc... że i panny... tu znajdziemy,
 Jako dryjady albo Amazonki³,
 Nadludzkie... Ślepy więc będę lub niemy,
 A ty rozsądny... patrz za mnie – i gadaj;
 Co człowieczego znajdziesz... pod boskością
 Kształtu... wydobądź... Ojca wypowiedaj
 Z politycznego sumienia, z Jejmością
 Wejdz w jak najbliższe stosunki... aż ci się
 Przyzna, pod jakie jarzmo zegnje zięcia –
 Słowem... jak gdybyś zjechał na komisję,

Bogaty wystrój
 majątku
 Respektów

¹ Fantazy nawiązuje w swej wypowiedzi do mitologii greckiej: hamadryady były to nimfy mieszkające w drzewach. Z kolei Laokoon to postać związana z mitem o wojnie trojańskiej – był kapłanem, który ze wszelkich sił chciał zapobiec wprowadzeniu do Troi drewnianego konia pozostawionego przez Greków. Nagle z morza wypełzły dwa potężne węże, które rzuciły się na kapłana i jego dwóch synów. Laokoon i synowie zginęli, zmiażdzeni w żelaznych splotach morskich potworów.

² Herkules (u Greków: Herakles) – bohater mitologiczny, syn największego boga – Zeusa i królowej Alkmeny. Herakles był najdzielniejszym, najmężniejszym i najsilniejszym z herosów, wykonał między innymi słynnych dwanaście prac.

³ Dryady to także nimfy drzew. Amazonki były mitologicznym plemieniem wojowniczych kobiet, pochodzącym od Aresa oraz najady Harmonii. Ciągłość rodu utrzymywały poprzez sezonowe spotkania z mężczyznami, a pochodzących z tych związków chłopców zabijały albo haniebnie okaleczały. Według innej wersji mężczyźni mieszkali z nimi, ale pełnili jedynie funkcje gospodarskie, kobiety natomiast wojowały i rządziły. Miały obcinać sobie prawą pierś, by łatwiej móc napinać cięciwę łuku – stąd też pochodzi nazwa (gr. *a* – bez, *mazos* – pierś).

Tu będę jak ten brązowy Saturnus⁴⁰,
Co nieruchomy siedzi na zegarze
I pod nogami swymi ma godziny
Obracające się.

SCENA XIV

IDALIA, HELENKA. Wchodzi LOKAJ i niesie karteczkę i sztylet!

LOKAJ

Pani – ten bilet...

Idalia – dostaje
wiadomość od
Fantazego

IDALIA

Co widzę!... Boże!... Boże mój jedyny!

Czyta

Daj burnus!... Ha! ha!... ten wenecki sztylet
Tu!... Jezus Maria!

Wybiega ze sztyлетem, a bilet zostawia.

SCENA XV

HELENKA, LOKAJ

HELENKA

Co to?

LOKAJ

Pan Fantazy

Dał mi... i kazał pani oddać w ręce.

HELENKA bierze bilet i czyta go

HELENKA

Niezrozumiane są dla mnie wyrazy!
Próżno ten papier w rękach gnę i kręcę.
Muszę biec za nią.

LOKAJ

Daj... niech ja przeczytam!
„Schadzka ostatnia dusz naszych na ziemi
Dziś... o północy...”

Fantazy – pro-
pozycja spotka-
nia z Idalią

⁴⁰ Saturn – rzymski odpowiednik Kronosa, który często był mylony z bogiem czasu – Chronosem. Tu-
taj zapewne nastąpiła taka właśnie pomyłka.

HELENKA

Pana Boga pytam,
Czy jest tutaj sens?

LOKAJ

„Czarami złotemi
Ostatni toast... dziś... lub z tobą razem
Piję aniołom... albo też samotny...”
Święty Józefie! za każdym wyrazem
Wykrzyknik – a list taki był wilgotny,
Że na nim moje palce znać wyraźnie
Wydrukowane... Diabli jacyś wodzą
Pióra tym panom... piszą niepokaznie
W zygzaki...

Czyta

„Tam gdzie na świecie się schodzą
Wszyscy... i wiecznie zostają – gdzie Juliet
Obudziła się i zasnęła⁴¹ – czekam”

Fantazy – spotkanie w nocy
na cmentarzu

HELENKA

Muszę wziąć pani ten łabędzi dultet
I zanieść... bo to rosa. – Psy powściekam,
Ażeby panią odstraszyć na zawsze
Od tych przechadzek nocnych po pustyni.
Bo to stworzenie dla ludzi łaskawsze,
Niż zwykle bywa jaka monarchini,
A zła jak diabli! – U państwa Rzecznickich
Nie można służyć dla zimna a głodu.
A gdzie jest też dom w rękach jezuickich,
To także trzeba płakać bez powodu
Co piątek... albo oczy trzeć cebulą,
Gdy człowiek idzie na mszę... za hrabiną.
A tu się ludzie w domu jakoś tulą
I –

HR. RESPEKT wpada – MAJOR za nim

⁴¹ Fantazy przywołuje dramat Szekspira *Romeo i Julia*. Kulminacyjna scena rozgrywa się właśnie na cmentarzu, gdzie – na skutek nieporozumienia – oboje tytułowi kochankowie popełniają samobójstwo.

- 1833 – dramat *Kordian* (wydany bezimiennie 1834).
1833 – wyd. *Poezje* tom 3 (znalazły się w nim m.in. powieść poetycka *Lambro*, poemat *Godzina myśli*, liryki z okresu powstania listopadowego oraz wiersze *Paryż* i *Duma o Wacławie Rzewuskim*).
1834 – dramat *Balladyna* (wyd. 1839).
1834–1836 – poemat miłosny *W Szwajcarii* (wyd. 1839), liryki miłosne – m.in. *Rozłączenie* (wyd. 1839), *Rzym*, *Sumnienie* (druk pośmiertny).
1835 – dramat *Horsztyński* (wydany pośmiertnie).
1836 – *Hymn* („Smutno mi, Boże...”).
1836–1838 – *Hymn o zachodzie słońca* (wyd. 1839), *Rozmowa z piramidami* (druk pośmiertny).
1837 – poemat *Anhelli* (druk 1838).
1836–1839 – poemat dygresyjny *Podróż do Ziemi Świętej z Neapolu*; wydany pośmiertnie).
1839 – *Trzy poemata* (*W Szwajcarii*, *Ojciec zadżumionych*, *Wacław*).
1840 – dramat *Lilla Weneda* (wydany razem z *Grobem Agamemnona*, czyli pieśnią VIII *Podróży do Ziemi Świętej z Neapolu*).
1840 – dramat *Beatryks Cenci* (wyd. 1866).
1841 – poemat dygresyjny *Beniowski* (pieśni 1–5).
1840–1841 – wiersz *Testament mój* (wyd. 1857).
1843 – dramat *Ksiądz Marek*.
1844 – dramat *Sen srebrny Salomei*.
1844 – dramat *Fantazy* (wyd. 1866) – utwór nazywano też tragikomedią.
1844–1845 – dramat *Zawisza Czarny* (wyd. 1908).
1845 – poetycki traktat *Genezis z Ducha*.
1845 – epos historyczny *Król – Duch* (wyd. rapsodu I – 1847).
1845 – dramat *Samuel Zborowski* (wyd. pośmiertnie).
1848 – *Odpowiedź na Psalmy Przyszłości* Krasieńskiego.

OKOLICZNOŚCI POWSTANIA UTWORU

Za życia poety *Fantazy* nie został wydany drukiem. Ostatecznie ustalono, że powstał on **na przełomie 1844 i 1845 roku**. Wątpliwości nie budzi miejsce napisania utworu – bez wątpienia był to Paryż.

Początkowo uważano, że na powstanie utworu mogła mieć wpływ **nieodwzajemniona miłość do Joanny Bobrowej**; szczęśliwym rywalem poety okazał się Zygmunt Krasieński. Mógł on być pierwowzorem *Fantazego*, natomiast inspirację dla postaci Idalii stanowiąc miały dwie jego ukochane – Joanna Bobrowa oraz Delfina Potocka. Późniejsze badania, przesuwające rok napisania *Fantazego*, pozwalają na **powiązanie idei utworu także z filozofią genezyjską oraz ideami towianizmu**, których Słowacki był

zwoleńnikiem w pierwszej połowie lat czterdziestych. Fantazy jawić się więc zaczyna tym samym już nie tylko jako tragicomedia, ale dramat mistyczny.

CO JEST TEMATEM UTWORU?

Głównym tematem jest **planowany ślub hrabiego Fantazego Dafnickiego z Dianną**, córką hrabstwa Respektów. Ślub okazuje się być wynikiem transakcji handlowej: Fantazy gotów jest uratować zadłużonego Respekta, jednak kiedy zapłaci za hrabiego-bankruta pół miliona, otrzyma w zamian rękę jego córki. Ślub chcą uniemożliwić ukochany dziewczyny i kochanka Fantazego, zaś Major, nie rozumiejąc sytuacji, początkowo będzie starał się pomóc w jego realizacji. Osią wydarzeń jest **omyłkowe porwanie żony przyjaciela Fantazego**, wziętej za Idalię. Akcja koncentruje się wokół **motywu odrodzenia moralnego poprzez cierpienie i ofiarę**.

WYJAŚNIENIE TYTUŁU UTWORU

Niewątpliwą ciekawostką jest, że Juliusz Słowacki nigdzie nie zatytułował swego dzieła w sposób jednoznaczny i bezdyskusyjny. Kolejni wydawcy dramatu przyjmowali różne stanowiska wobec tytułu. **Pierwsze wydanie (1866) nosiło tytuł *Niepoprawni***. Historycy literatury i biografowie Słowackiego uznali tę decyzję za niezbyt fortuną i nieznajdującą wystarczającego uzasadnienia w treści dramatu. W 1898 roku pojawił się tytuł: *Nowa Dejanira*, według krytyków bliższy intencjom autora. Obecny tytuł – właśnie *Fantazy* – nadano dramatowi w roku 1908. Wzięty został z rękopisu dramatu. Na pierwszej jego karcie dopisano (z pewnością nie ręką Słowackiego) słowa: *Dramat w pięciu aktach całkowity Fantazy*. Słowo „Fantazy” pojawiło się też na ostatniej kartce rękopisu (pod nim ktoś inny dopisał jeszcze: *Nowa Dejanira*).

W następnych latach następnymi próbowano jeszcze dokonać swoistej syntezy, nadając utworowi tytuł podwójny: *Fantazy (Nowa Dejanira)*. *Dramat w pięciu aktach* lub *Fantazy, czyli Nowa Dejanira*. Ostatecznie jednak przyjęto tytuł *Fantazy*, wskazujący na **głównego bohatera jako najważniejszą postać utworu** i skupiający na nim uwagę czytelnika/widza. Tytuł *Nowa Dejanira* przenosiłby nacisk na osobę Idalii i na motyw nieudanego porwania jako oś fabularną dramatu.

Jest więc *Fantazy* dramatem romantycznym, posiada jednak elementy realistyczne, widoczne przede wszystkim w próbie ukazania rzeczywistości XIX-wiecznego Podola wraz z jego mieszkańcami.

BUDOWA UTWORU

Dramat Juliusza Słowackiego jest zbudowany, zgodnie z zasadami gatunku, z aktów i scen. Jest to dramat romantyczny, nie ma więc mowy o charakterystycznym dla dramatu antycznego przeplataniu się epeisodionów ze stasimonami (czyli scen dialogowych, pierwowzorów aktów, z pieśniami chóru) ani tym bardziej o pojawieniu się chóru.

Tekst dramatu Juliusza Słowackiego można podzielić na:

- **tekst główny**, czyli wypowiedzi bohaterów – tutaj przeważa oczywiście dialog, choć nie brak monologów, jak na przykład dwie kwestie (przedzielone tylko trzema słowami) wygłoszone przez Fantazego w scenie 1 aktu I, albo – wypełniający całą scenę 1 w akcie II – monolog Idalii. W obrębie dialogów pojawiają się zarówno wypowiedzi nieco bardziej rozbudowane, jak i jednowersowe repliki bohaterów, przerzucających się nawzajem argumentami.
- **tekst poboczny**, czyli didaskalia – stosowane bardzo oszczędnie, oprócz naturalnych informacji dotyczących tego, kto pojawia się na scenie, a kto z niej schodzi, mamy także do czynienia z konkretnymi uwagami traktującymi o zachowaniu bohaterów (np.: „na stronie do Fantazego”, „do Dianny”, „głośno”, „do siebie” itp.).

Fantazy składa się z **pięciu aktów**, każdy z nich liczy różną ilość scen. W sumie będzie tych scen aż 49. Pięć aktów to pięć przejść do kolejnych przestrzeni, w których rozgrywają się wydarzenia – każde przeniesienie akcji do innego miejsca sygnalizowane jest przejściem do następnego aktu (salon Respektów – ogród – ponownie salon Respektów – mieszkanie Idalii – cmentarz). W obrębie aktów każda zmiana liczby bohaterów biorących udział w akcji sygnalizowana jest kolejną sceną.

Ironia romantyczna

Ironia romantyczna to specyficzna odmiana ironii, która w tekstach romantycznych przejawia się jako rodzaj gry twórcy z czytelnikiem, w której widoczna jest świadomość aktu kreacyjnego i zdystansowanie się do niego przez autora. W dramacie Słowackiego widać ją m.in. przez:

- wiele dialogów z udziałem Rzecznickiego, który ironicznie i ostro komentuje zwłaszcza romantyczne, idealistyczne, afektowane wypowiedzi Fantazego,
- literackość świata przedstawionego, widoczną np. w otoczeniu dworu Respektów (cmentarz, drzewa mające nadane imiona, ogród rodem z powieści sentymentalnych),

- wykorzystanie w sposób ironiczny konwencji i rozwiązań przynależnych do różnych gatunków literackich (scena porwania czy ironiczne komentarze bohaterów – z komedii, motyw wydania córki za mąż w zamian za pieniądze – z dramatu mieszczańskiego, miłosne perypetie Fantazego i Idalii – z melodramatu itp.).

CYTATY, KTÓRE WARTO ZNAĆ

Hrabia Respekt o Majorze i o pobycie swej rodziny na Syberii:

*„Panowie... w rękach tego oficera
był mój los...a on, mówię, ani razu
Nie dał mi uczuć...niewoli...i owszem,
Gdym z żoną, z dziećmi... w pobliżu Tobolska
Siedział...zesłany tam... (...)
Był nam pomocą wtenczas i obroną...”* (str. 12)

Stella o przeszłości Jana:

*„Nasz biedny pan Jan... co na czele chłopów
Z kosą... wzięty był... On... taki ubogi,
A taki dobry...”* (str. 14)

Fantazy o zamiarze kupienia Diany (właściwie jej ręki):

*„...Czuję, że to podłość we mnie!
Ale mnie jakiś szatan wewnętrzny kusi
Popęlić taką podłość i nikczemnie
Kupić ją... złotych polskich pół milionem!”* (str. 18)

Idalia zapowiada, że usunie się w cień, że nie będzie chować urazy do Diany:

*„Nie! – ja jej nie życzę
Żadnej tortury... ja egzaltowana,
Mówią... dlatego właśnie – przebaczyłam...”* (str. 34)

Fantazy o porwaniu Idalii (później okaże się, że chodziło o Rzeczniczką):

*„On ją porywa wpół... jak zwierz unosi,
Horror... Puść... konia mojego kulbaczę,
Lecę...”* (str. 62)

Fragmety listu Fantazego do Idalii:

*„Schadzka ostatnia dusz naszych na ziemi
Dziś... o północy... (...)
Czarami złotem
Ostatni toast... dziś... lub z tobą razem
Piję aniołom... albo też samotny... (...)
Tam gdzie na świecie się schodzą*

*Wszyscy... i wiecznie zostają – gdzie Juliet
Obudziła się i zasnęła – czekam...* (str. 88–89)

Fantazy nad martwym Majorem o swoim „nawróceniu”:
*„...przez tę śmierć, tak krwawą i ciemną,
Jestem człowiekiem ochrzczon!”* (str. 107)

INDEKS KOMENTARZY DO TEKSTU

FANTAZY

- afektacja, poetyzowanie świata – str. 15
- afektacja, sztuczność; brak uczuć patriotycznych – str. 15
- amoralność, brak skrupułów – str. 18
- egocentryzm, brak współczucia – str. 100
- egoizm, brak współczucia – str. 95
- kolejna samokrytyczna refleksja – str. 102
- lekceważące podejście do kobiet – str. 6
- lekceważący stosunek do miłości – str. 28
- lekceważenie wobec kobiecych problemów – str. 28
- liczne podboje miłosne – str. 57
- o Idalii – str. 27, 28
- o swoim związku z Idalią – str. 58
- obawa przed Idalią (wyrzuty sumienia?) – str. 24
- obawa przed zemstą Idalii – str. 50
- odrodzenie moralne – str. 107
- „oświadczyzny” – str. 30
- pierwsza refleksja nad samym sobą – str. 82
- plan obserwowania rodziny – str. 6
- pojedynek z Majorem – str. 81
- pragnienie śmierci – str. 98
- propozycja spotkania z Idalią – str. 88
- przeświadczenie o zemście ze strony Idalii – str. 52
- przewidywanie śmierci z ręki Majora – str. 81
- przysięga zemstę na Majorze – str. 62
- samobójstwo w wyniku przegrania honorowego zakładu – str. 97
- spotkanie w nocy na cmentarzu – str. 89
- stosunek do małżeństwa – str. 30
- szczerzy podziw dla szlachetności Majora – str. 107
- świadomość fałszywości hr. Respekta – str. 55
- świadomość obecności Idalii – str. 50

SPIS TREŚCI

Fantazy

Akt I	5
Akt II	34
Akt III	50
Akt IV	73
Akt V	94

Opracowanie

Biografia Juliusza Słowackiego	109
Kalendarium twórczości	111
Okoliczności powstania utworu	112
Co jest tematem utworu?	113
Wyjaśnienie tytułu utworu	113
Czas i miejsce akcji	114
Bohaterowie utworu	114
Plan wydarzeń	115
Krótkie streszczenie	115
Streszczenie szczegółowe	116
Charakterystyka głównych bohaterów	118
Charakterystyka pozostałych postaci	121
Problematyka utworu	122
Gatunek utworu – dramat romantyczny	123
Czy <i>Fantazy</i> to dramat realistyczny?	125
Budowa utworu	126
Cytaty, które warto znać	127
Indeks komentarzy do tekstu	128

STRESZCZENIE

WAŻNY CYTAT

OPRACOWANIE

CHARAKTERYSTYKA

PROBLEMATYKA

Lektury Grega. Zaufaj sprawdzonej marce

Pewniak
na teście

Najnowsze wydania zawierają odpowiedzi
na pytania z podręczników i testów

GREG[®]
WYDAWNICTWO

31-979 Kraków
ul. Kłasztorna 2B

księgarnia internetowa
www.greg.pl

tel. 12 644 98 90
(w godz. 8.00 - 17.00)

Pełnej oferty szukaj w najlepszych księgarniach.